

#WatWaterschappenWillen – Kernverhaal formatie 2024

Van Hoofdlijnenakkoord naar Regeerprogramma

De waterschappen werken al eeuwen aan sterke dijken en schoon water. Dit doen wij momenteel door de grootste dijkversterkingsoperatie sinds de Deltawerken uit te voeren, door rioolwater steeds beter te zuiveren en door overlast en schade door regen of droogte zoveel mogelijk te beperken. Hiermee zijn de waterschappen een drijvende kracht achter een veilig en schoon Nederland. We halen in 2024 in totaal 3,9 miljard euro aan belastingen op om onze taken goed te kunnen uitvoeren.

Ondergelopen kelders en hier en daar water over de kades: Nederland is afgelopen jaarwisseling gelukkig zonder grote schade uit de hoogwatercrisis gekomen. En dit terwijl de situatie nijpend had kunnen zijn. Met het natste najaar ooit gemeten, ook veel regen in Duitsland en een noordoostenwind was dit een serieuze systeemtest voor onze dijken en waterbergingsgebieden. Dat het goed is gegaan, is te danken aan de verstandige keuzes die ruim 20 jaar geleden zijn gemaakt. Er is ruimte aan de rivier gegeven, dijken zijn versterkt en waterbergingsgebieden ingericht. Om Nederland veilig te houden, moeten we blijven investeren in dit soort maatregelen en ruimte reserveren voor water. Op die manier zorgen we dat huidige en volgende generaties profijt hebben van de verstandige besluiten die we nu nemen. Daarom vragen wij een nieuw kabinet:

Neem de verstandige besluiten waar we nu en in de toekomst profijt van hebben

1. Zorg ervoor dat nieuwe woningen en bedrijfsterreinen voorbereid zijn op extreem weer

“Dit kabinet zet in op toekomstbestendig bouwen, waarbij rekening wordt gehouden met water, bodem, landschap en stedenbouwkundige kwaliteit.”

Het is duidelijk dat er een nijpend tekort is aan woningen. Er zal veel extra gebouwd moeten gaan worden om dit op te lossen. Hoe doen we dit slim en toekomstbestendig? Hoe zorgen we ervoor dat de gevolgen van extreem weer goed kunnen worden opgevangen en schade en overlast worden beperkt? Ook in gebieden waar wateroverlast een nieuw verschijnsel is? Het vorige kabinet zette in het regeerakkoord dat ‘water en bodem sturend’ moeten worden voor ruimtelijke plannen. Dit is een fantastische eerste stap. Alleen blijkt het in de praktijk nog op veel uitvoeringsproblemen te stuiten.

“Vanaf nu moeten we in Nederland slim gaan bouwen. Dat betekent nieuwbouwlocaties kiezen waar ruimte is of wordt gereserveerd voor water, en niet bouwen op plekken die daarvoor ongeschikt zijn -zoals uiterwaarden, slappe bodem en beekdalen.”

De waterschappen vragen het kabinet om ruimte, regels en regie. Waterschappen willen dat het kabinet het beleid van ‘water en bodem sturend’ voor zowel het stedelijk als het landelijk gebied voortzet. Het afwegen van het waterbelang moet minder vrijblijvend worden. Dat kan bijvoorbeeld door toekomstbestendige bouwvoorschriften op te nemen in het Bouwbesluit. Zo zorgen

we ervoor dat huishoudens straks niet worden opgezadeld met grote schade door extreem weer. In het Hoofdlijnenakkoord stelt het aanstaande kabinet dat zij de medeoverheden vroegtijdig wil betrekken om vervolgens als Rijk de knopen door te hakken. Water is daarbij geen puzzelstukje; het is de tafel waarop de complexe puzzel van de ruimtelijke ordening moet worden gelegd. Waterschappen nemen daar graag aan die tafel plaats, met de medeoverheden, waarbij we het Rijk oproepen om het stuur in handen te nemen.

2. Reserveer nu extra ruimte en geld om de Nederlandse dijken veilig te houden

“Veilig wonen en werken is in onze laaggelegen delta niet langer een vanzelfsprekendheid als we niet op tijd investeren in de dijkversterkingen van de toekomst”

Op dit moment vindt de grootste dijkversterkingsoperatie sinds de Deltawerken plaats in het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Met als doel dat in 2050 alle dijken aan de nieuwe veiligheidseisen voldoen. Zelf investeren de waterschappen de komende vier jaar per jaar 1,1 miljard euro in dijken. We betalen de helft van de versterkingen van onze primaire dijken zelf, voor de andere helft zorgt het Rijk. Na 2028 is er extra geld nodig. Daarom moeten er snel afspraken gemaakt worden over de financiering van de dijken na 2028.

“Zeespiegelstijging en extreem weer vragen om een langetermijnperspectief en het reserveren van voldoende budget.”

Er zijn nu namelijk geen financiële afspraken over de waterveiligheid na 2028. Die afspraken zijn wel nodig. Dijken zullen in de toekomst hoger en breder moeten worden. Dat gaat veel ruimte en geld kosten. We pleiten er daarom voor om het Deltafonds op tijd te vergroten. De middelen voor de middellange termijn zullen in deze kabinetsperiode geregeld moeten worden, zowel bij het Rijk als bij de waterschappen, om tijdig met de planvoorbereiding te kunnen starten. Verder zal in alle ruimtelijke plannen voor de toekomst ruimte moeten worden gereserveerd voor dijkversterkingen, rivierverruiming en voor het opvangen van water.

3. Maak gebruik van eenvoudige waterbeheermaatregelen om snel natuurherstel te realiseren en toekomstperspectief te bieden voor de landbouw. Draai aan de Waterknop!

“Er is nu actie nodig om schade voor boeren en inwoners te beperken.”

In het landelijk gebied moeten oplossingen gevonden worden voor een toekomstbestendige landbouw, het opvangen van de gevolgen van extreem weer, het verbeteren van de water- en bodemkwaliteit en het herstellen van de natuur. Het gaat om grote vraagstukken waar de afgelopen jaren veel over is vergaderd. Het Rijk is met een goede eerste stap gekomen, door een aanpak voor te stellen waarin door veel partners wordt samengewerkt. Daar moeten we zeker mee door, maar het duurt te lang voordat we het praten omzetten in actie. Ondertussen verslechtert de natuur. En de enorme hoosbui die viel in Limburg in 2021 kan morgen weer vallen; een lange periode van droogte kan ook volgende zomer weer tot grote schade leiden.

“Water verbindt landbouw en natuur. Wij vragen een nieuw kabinet daarom deze ‘waterknop’ te benutten.”

Waterschappen zien graag een voortzetting van het Nationaal Programma Landelijk Gebied, de provinciale programma's en de regie door het Rijk (Regie Transformatie Landelijk gebied). Water biedt de kans om op een simpele manier snel toekomstperspectief te geven aan het landelijk gebied. Relatief eenvoudige watermaatregelen zorgen ervoor dat we water beter kunnen vasthouden in tijden van droogte. Denk aan het flexibel omgaan met peilbeheer, het herstellen van beken en het plaatsen van extra stuwen. Zulke maatregelen zorgen er bovendien voor dat de natuur snel kan herstellen. En dat natuurherstel is nodig om door te kunnen met andere ruimtelijke plannen. Belangrijk is om de 811 miljoen euro die in het transitiefonds gelabeld is voor beekdalherstel te behouden. Zelf investeren de waterschappen de komende vier jaar per jaar 600 miljoen euro in het watersysteem om te kunnen zorgen voor voldoende water van goede kwaliteit.

4. Pak watervervuiling bij de bron aan met strengere wet- en regelgeving

“Pas wanneer schadelijke stoffen minder of helemaal niet meer in het water komen, kan de waterkwaliteit in Nederland echt verbeteren.”

Waterschappen zuiveren het rioolwater steeds beter. Daar investeren we de komende vier jaar jaarlijks 870 miljoen euro in. Er komen alleen nog steeds veel te veel schadelijke stoffen in het Nederlandse oppervlaktewater terecht. Denk hierbij aan zeer zorgwekkende stoffen zoals PFAS, maar ook aan medicijnresten, microplastics, gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen. Een bronaanpak vanuit de gedachte 'wat er niet in komt, hoeft er ook niet uit' is iets waar de waterschappen al jaren voor pleiten. We investeren volop in het zuiveren van rioolwater, maar wanneer er schadelijke stoffen in het water terecht blijven komen, zijn die investeringen nooit voldoende. De waterschappen willen een strenger stoffenbeleid verankerd zien in wetgeving met als uiterste middel wettelijke verboden op schadelijke stoffen en nutriënten. Zo beschermen we de volksgezondheid.

“Waterschappen zetten graag de samenwerking met de agrarische sector voort, zoals binnen het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer en binnen het platform duurzame glastuinbouw.”

Waterkwaliteit is van buitengewoon belang voor de leefbaarheid in de stad en op het platteland. Waterschappen zijn geen voorstander van regels die de waterkwaliteit aantasten. Dat is ook niet in het belang van alle betrokkenen. Aangezien de Kaderrichtlijn Water in 2027 gehaald moet worden, willen waterschappen huidig beleid en regelgeving voortzetten in afwachting van nieuwe afspraken in Brussel. We kunnen niet anticiperen op eventuele nieuwe regelgeving. Dit maakt de overheid ook betrouwbaar en geloofwaardig.

Het water uit de buurlanden komt in Nederland terecht; Nederland kan daarom niet zonder een gelijk speelveld met buurlanden. We willen we het goede van de derogatie en nitraatrichtlijn behouden, zoals de voorwaarde van 80% grasland. Daarnaast zetten we samen met de andere partijen sterk in op meten en monitoren. Uitvoerbaarheid voor de agrarische sector en de waterschappen moet onderdeel zijn van de besluitvorming over bijvoorbeeld doelsturing.